

SZLAK CHASYDZKI

Szlak Chasydzki to trasa wiodąca śladami Żydów z południowo-wschodniej Polski, a wkrótce także zachodniej Ukrainy. Partnerami Fundacji w realizacji projektu są jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe z 23 miejscowości z Lubelszczyzny i Podkarpacia: Baligrodu, Biłgoraja, Chełma, Cieszanowa, Dębicy, Dynowa, Jarosławia, Kraśnika, Leska, Leżajska, Lublina, Łańcuta, Łęcznej, Przemysła, Radomyśla Wielkiego, Ropczyc, Rymanowa, Sanoka, Tarnobrzega, Ustrzyk Dolnych, Wielkich Oczu, Włodawy i Zamościa.

Serdecznie zapraszamy na wyprawę Szlakiem Chasydzkim!

więcej informacji o działaniach Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego:

www.fodz.pl
www.polin.org.pl
www.pamiec.fodz.pl

O FUNDACJI

Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego została założona w 2002 r. przez Związek Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP (ZGWŻ) oraz Światową Organizację Żydowską ds. Restytucji (WJRO).

Naszym celem jest ochrona relikwów kulturowego dziedzictwa Żydów w Polsce. Priorytetem Fundacji jest ochrona cmentarzy. We współpracy z licznymi partnerami doprowadziliśmy do upamiętnienia i uratowania przed zniszczeniem kilkudziesięciu żydowskich nekropolii w całej Polsce (m.in. w Zakopanem, Kozienicach, Mszczonowie, Iwaniskach, Strzegowie, Dubience, Kolnie, Iłży czy Wysokiem Mazowieckiem). Działania Fundacji obejmują także rewitalizację szczególnie ważnych i wartościowych zabytków dziedzictwa żydowskiego. Do takich obiektów należą m.in. synagogi w Kraśniku, Przysusze i Rymanowie, a także synagoga Zamościa.

Nasza działalność na rzecz ochrony dziedzictwa nie ogranicza się jednak wyłącznie do opieki nad zabytkami; równie ważna jest dla nas dbałość o szerzenie wiedzy o historii Żydów, którzy przez wieki współtworzyli dziedzictwo kulturowe Polski. Do najistotniejszych działań edukacyjnych Fundacji należy skierowany do młodzieży program „Przywróćmy Pamięć”, a także multimedialny portal internetowy POLIN – Dziedzictwo Polskich Żydów www.polin.org.pl, który prezentować będzie historię społeczności żydowskich z 1200 miejscowości z całej Polski.

Jednym z najważniejszych przedsięwzięć Fundacji jest projekt Szlak Chasydzki, którego głównym punktem stanie się wkrótce zrewitalizowana synagoga w Zamościu.

REWITALIZACJA RENEZANSOWEJ SYNAGOGI W ZAMOŚCIU

na potrzeby Szlaku Chasydzkiego
oraz lokalnej społeczności

O PROJEKCIE

Renesansowa synagoga na Starym Mieście w Zamościu jest jednym z najwspanialszych zabytków kultury żydowskiej w Polsce. Od 2005 r. budynek jest własnością Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego. Naszym celem jest przekształcenie go w nowoczesne centrum kulturalne, które służyć będzie zarówno odwiedzającym Zamość Żydom, jak i mieszkańcom miasta.

W wyniku wieloletnich zaniedbań, w 2005 r. synagoga była w bardzo złym stanie technicznym. Fundacja szybko przeprowadziła niezbędne prace remontowe i zabezpieczyła zabytkową budowlę. Opracowaliśmy też koncepcję rewitalizacji budynku oraz rozpoczęliśmy starania o pozyskanie środków niezbędnych do jej realizacji.

W 2008 r. projekt „Rewitalizacja renesansowej synagogi w Zamościu na potrzeby Szlaku Chasydzkiego oraz lokalnej społeczności” uzyskał wsparcie udzielone przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię poprzez dofinansowanie ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Prace budowlane i konserwatorskie rozpoczęły się w lipcu 2009 r. i zostaną zakończone do końca 2010 r.

W 2011 r. w odrestaurowanej synagodze powstanie centrum informacji turystycznej i kulturalnej Szlaku Chasydzkiego oraz multimedialne muzeum historii Żydów Zamościa i okolic. Zwiedzający będą mogli poznać bliżej sylwetki Żydów, którzy współtworzyli intelektualne, religijne i kulturowe oblicze regionu.

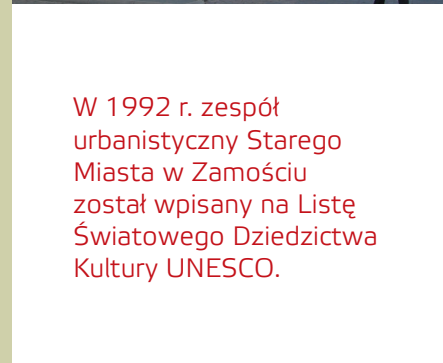
Część powierzchni budynku zostanie zaadaptowana na pomieszczenia dla organizacji pozarządowych.

Po zakończeniu prac remontowych synagoga będzie służyć działalności edukacyjnej i kulturalnej, atrakcyjnej zarówno dla mieszkańców miasta, jak i dla turystów podróżujących Szlakiem Chasydzkim. W działania realizowane w synagodze włączą się nasi zamojscy partnerzy: Biuro Wystaw Artystycznych, Liceum Plastyczne, Orkiestra Symfoniczna im. Karola Namysłowskiego, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji, a także Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz Gmina Żydowska z Trondheim w Norwegii. Synagoga będzie mogła również pełnić funkcje religijne.

W 2011 r. w odrestaurowanej synagodze powstanie centrum informacji turystycznej i kulturalnej Szlaku Chasydzkiego oraz multimedialne muzeum historii Żydów Zamościa i okolic.

W 1992 r. zespół urbanistyczny Starego Miasta w Zamościu został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO.

ZAMOŚĆ – MIASTO WIELU KULTUR

Zamość jest jedynym w Polsce i jednym z bardzo nielicznych w Europie renesansowym kompleksem urbanistycznym. Został założony w 1580 r. przez hetmana i kanclerza wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego jako renesansowe „miasto idealne”, zaprojektowane przez włoskiego architekta Bernarda Morando.

Jednak to nie wyłącznie architektura i urbanistyka sprawiają, że Zamość był i jest miejscem wyjątkowym. Przechadzając się renesansowymi uliczkami, na każdym kroku musimy pamiętać, że miasto to niemal od samego początku miało być metropolią wielu narodów, w którym kwitły idee tolerancji i harmonii. W Zamościu obok Polaków mieszkali Ormianie, Grecy, Szkoci, Węgrzy, Ukraińcy i Żydzi, którzy, ciesząc się równymi prawami, współtworzyli wielokulturowy wizerunek Zamościa.

HISTORIA SYNAGOGI W ZAMOŚCIU

W 1588 r., na zaproszenie Zamoyskiego, w mieście osiedlili się kupcy żydowski z Włoch i Turcji, a po 1623 r. Żydzi z Flandrii i Niderlandów. Byli to Sefardyjczycy – mianem tym określa się Żydów wywodzących się z terenów Półwyspu Iberyjskiego, skąd zostali wygnani pod koniec XV w. Od Aszkenazyjczyków, wywodzących się z Niemiec, którzy zdecydowanie dominowali wówczas na terenie Rzeczypospolitej, odróżniali Sefardyjczyków niektóre obyczaje, liturgia oraz tradycje muzyczne i językowe. Przez kilkadziesiąt lat w Zamościu żyła największa społeczność sefardyjska w Rzeczypospolitej, później zamojska gmina przyjęła ryt aszkenazyjski.

Synagoga została wzniesiona w początku XVII w., prawdopodobnie w latach 1610–1618 lub 1620. Pierwotnie była budowlą jednoprzestrzenną, później, zapewne w latach 30. XVII w., do głównego gmachu dobudowano aneksy dla kobiet, tzw. babińce. Budynek zwieńczony jest attyką, za którą kryje się tzw. dach pograżony. Sklepienia zdobią wysokiej klasy dekoracje sztukatorskie. We wschodniej ścianie sali głównej znajduje się aron ha-kodesz – bogato zdobiona wnęka przeznaczona na zwoje Tory.

W XVIII w. synagoga została poważnie przebudowana: zmieniono elewacje budynku, zlikwidowano attykę oraz wzniesiono nowy dach, a do babińców dobudowano drugą kondygnację. Od strony zachodniej wzniesiono przedsionek połączony z sąsiednią kamienicą, zaadaptowaną na siedzibę gminy. W 1788 r. w centrum sali głównej umieszczono wspaniałą bime altanową z kutego żelaza, ufundowaną przez rabina Samuela Barzela.

Po wybuchu II wojny światowej naziści zrabowali i zdewastowali wnętrze synagogi. Południowy babiniec został rozebrany, północny uległ poważnym uszkodzeniom. W 1941 r. Niemcy umieścili w synagodze stajnię, a później warsztaty stolarskie.

Z liczącej ponad 12 500 osób żydowskiej społeczności Zamościa, która stanowiła 43% ogółu mieszkańców miasta, Zagładę przetrwało zaledwie około 50 ludzi; kilkuset zamojskich Żydów przeżyło wojnę w ZSRR.

Po wojnie synagoga zamojska została odremontowana, nie odzyskała już jednak funkcji domu modlitwy. W latach 1951–54 był tu magazyn, a od 1959 r. do 2005 r. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna. Po wojnie w synagodze przeprowadzono szereg prac, których celem było przywrócenie budynekowi wyglądu sprzed XVIII-wiecznej przebudowy. W latach 1948–1950 odbudowano babiniec południowy (jako jednokondygnacyjny) oraz zlikwidowano piętro nad babińcem północnym, a w latach 1967–1972 zrekonstruowano attykę.

W 2005 r. budynek został przekazany Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, która rozpoczęła starania zmierzające do jego rewitalizacji.

